

**การประเมินความต้องการจำเป็นในการบริหารงานตามภารกิจศูนย์การศึกษานอก
ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้บริหาร กลุ่มภูธานี**
**NEED ASSESSMENT FOR MISSION-BASED MANAGEMENT OF NON-FORMAL
AND INFORMAL EDUCATION CENTERS OF ADMINISTRATORS IN
PHU THANI GROUP**

ณัฐพงศ์ โสภิน^{1*} และ พิมพ์พร จารุจิตร²
Nattapong Sopin^{1*} and Pimporn Charuchit²

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี^{1*}
อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี²
^{*}Corresponding author. E-mail: 63120605232uddru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการบริหารงานตามภารกิจศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้บริหาร กลุ่มภูธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัด กศน.อำเภอ ในกลุ่มภูธานี จำนวน 300 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นในแต่ละจังหวัด (Stratified Random Sampling) แล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูล และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า การประเมินความต้องการจำเป็นในการบริหารงานตามภารกิจศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้บริหาร กลุ่มภูธานี ระดับสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.107 – 0.225 โดยด้านบุคลากร ระบบบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ ด้านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามลำดับ

คำสำคัญ: ภารกิจ กศน. การประเมินความต้องการจำเป็น

Abstract

The purpose of this research is to need assessment for mission – based management of Non-formal and Informal Education Centers of Administrators in Phu Thani Group. The sample group for this research were 300 administrators and teachers of Non-formal and Informal Education Centers of Administrators in Phu Thani Group. The stratified random using the size of the population in each province and then do a simple random sampling. The research instrument was a questionnaire with a 5-level rating scale which separated for the current conditions and the

desirable conditions of mission – based management of Non-formal and Informal Education Centers of Administrators in Phu Thani group with the reliability was 0.96. The statistical tools included mean, standard deviation, Priority Needs Index Modified ($PNI_{Modified}$), and data analysis.

The research results were found as follows: Overall present state level was at the high level. and the overall desirable state level was at the highest level. Considering Priority Needs Index Modified ($PNI_{Modified}$) which between 0.107 – 0.225. Human Resource management and Community Involvement has five guidelines. Those guidelines were approved by the experts the most important, following with Curriculum has five guidelines, Education management and Learning has five guidelines and Royal Initiative Project has five guidelines, respectively.

Keywords: Mission-based Management, need assessment

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ถือเป็นแม่บทหลักในการพัฒนาประเทศ ได้ยึดหลักการสำคัญในการพัฒนา คือ “ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” โดยมุ่งสร้างคุณภาพและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคอนไทยให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีทักษะและความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมจริยธรรม พัฒนาคอนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการใช้ประโยชน์ อนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560-2564) ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้บัญญัติไว้ว่า การศึกษา เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ในการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคอนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาในภาคการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคอนของประเทศ ได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้มีการจัดการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ในส่วนของการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น เป็นบทบาทของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการจัดการศึกษาให้กับประชาชนที่อยู่นอกระบบการศึกษาให้ได้รับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ สำนักงาน กศน. โดยได้กำหนดการดำเนินงานภายใต้วิสัยทัศน์คือ “คนไทยทุกช่วงวัยได้รับโอกาสทางการศึกษาและ

การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพมีทักษะที่จำเป็น และสมรรถนะที่สอดคล้อง กับทิศทางการพัฒนาประเทศ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมบนรากฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และมีภารกิจต่อเนื่อง ได้แก่ 1) ด้านการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ 2) ด้านหลักสูตร 3) ด้านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หรือโครงการอันเนื่องจากราชวงศ์ 4) ด้านบุคลากรระบบการบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมของชุมชน (สำนักงาน กศน., 2564) โดยมีศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เป็นสถานศึกษาที่ ดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยดำเนินการดังนี้ 1.การจัดการศึกษานอกระบบ ดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 ระดับ ประกอบไปด้วย ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 2. การจัดการศึกษาต่อเนื่อง ดำเนินการจัดการฝึกอบรม ให้กับประชาชนทั่วไป ประกอบไปด้วย การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาเพื่อ พัฒนาสังคมและชุมชน การศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3. การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ดำเนินการ จัดกิจกรรมด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบไปด้วย ห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารี ห้องสมุดประชาชน อำเภอ กิจกรรมบ้านหนังสือชุมชน กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน กิจกรรมห้องสมุดสำหรับชาวตลาด กิจกรรมห้องสมุด เคลื่อนที่ โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่ม ศูนย์ภูพานี้ มีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 57 แห่ง มีการดำเนินงานตามภารกิจในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนซึ่ง อยู่ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา-2019 (Covid-19) เพื่อให้ผู้เรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาเพื่อให้ประชาชนที่อยู่นอกระบบได้เข้ามาฝึกอบรมเกี่ยวกับ อาชีพเพื่อการมีงานทำ จัดกิจกรรมจิตอาสาให้กับบุคลากร นักศึกษา กศน.และประชาชนทั่วไป พัฒนาบุคลากรทุก ตำแหน่งให้มีการนำสื่อและเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน และนำระบบสารสนเทศในการบริการมาใช้ในการ ทำงาน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาให้ประสบ ผลสำเร็จตามภารกิจต่อเนื่องที่ สำนักงาน กศน. ได้กำหนดเอาไว้ ผู้บริหารจะมีวิธีการพัฒนาการบริหารงานตาม ภารกิจอย่างไร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานตามภารกิจศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มภูพานี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานตามภารกิจศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยของผู้บริหาร กลุ่มภูพานี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอข่วยการบริหารงานตามภารกิจศูนย์การศึกษานอก
ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้บริหาร กลุ่มภูธานี

- 1) ด้านการจัดการศึกษาและการเรียนรู้
- 2) ด้านหลักสูตร
- 3) ด้านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- 4) ด้านบุคลากร ระบบการบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมของชุมชน

ความต้องการจำเป็นในภารกิจศูนย์
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัย ของผู้บริหาร กลุ่มภูธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินความต้องการจำเป็นในการบริหารงานตามภารกิจศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้บริหาร กลุ่มภูธานี มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน ในศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ กลุ่มภูธานี ปีการศึกษา 2564 ประกอบไปด้วย ผู้บริหารจำนวน 57 คน ครูผู้สอนจำนวน 1,305 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,362 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน ที่สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ กลุ่มภูธานี โดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางโดยใช้ตาราง Krejci & Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, 40) ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากรของแต่ละจังหวัด ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในแต่ละระดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (proportional Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน ประกอบไปด้วย ผู้บริหารจำนวน 13 คน และครูผู้สอนจำนวน 287 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการบริหารตามภารกิจศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้บริหาร กลุ่มภูธานี ซึ่งได้จากกรอบนโยบายและจุดเน้นของการดำเนินงาน สำนักงาน กศน. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มีดังนี้ 1. ด้านการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ 2. ด้านหลักสูตร 3. ด้านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 4. ด้านบุคลากร ระบบบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 1 ฉบับ เป็นแบบการตอบข้อมูลสองชุดหรือการตอบสองคู่ (Dual-response format) ตามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กลุ่มภูธานี มีการตอบด้วยการประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยมีการสร้างข้อคำถามจำนวนทั้งหมด 46 ข้อ และนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) โดยนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้ไปรวบรวมได้ไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) กำหนดความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า .80 ขึ้นไป ซึ่งจากการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มภูธานี เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

4.2 ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังผู้บริหารและครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยกำหนดขอรับแบบสอบถามคืนภายใน 2 สัปดาห์ โดยได้จัดส่งแบบสอบถามในช่วงเดือนพฤษภาคม 2565

4.3 ในกรณีที่ได้รับแบบสอบถามไม่ครบตามจำนวนที่จัดส่งไป ผู้วิจัยจะโทรศัพท์ติดต่อประสานงานกับผู้บริหารสถานศึกษานั้นโดยตรง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences: SPSS) ตามรายละเอียด ดังนี้

5.2 ข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานตามภารกิจศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของผู้บริหารกลุ่มภูธานี วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผล (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, 103)

5.3 นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานตามภารกิจศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของผู้บริหาร กลุ่มภูธานี มาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Analysis) เพื่อวิเคราะห์สาเหตุที่นำไปสู่การเกิดความต้องการจำเป็นนั้น ๆ เทคนิคการวิเคราะห์การประเมินความต้องการจำเป็นที่เป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายคือ PNI_{modified} คือ เป็นสูตรที่ปรับปรุง โดย นงลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวานิช เป็นวิธีการหาผลต่างของ (I - D) แล้วหารด้วยค่า D เพื่อควบคุมขนาดของความต้องการจำเป็นให้อยู่ในพิสัยช่วงที่ไม่กว้างมากเกินไปและให้ความหมายเชิงเปรียบเทียบ

เมื่อใช้ระดับของสภาพที่เป็นอยู่เป็นฐานในการคำนวณค่าอัตราการพัฒนาเข้าสู่สภาพที่คาดหวังของกลุ่ม (สุวิมล ว่องวานิช, 2550, 15-17) สูตร

$$PNI_{\text{Modified}} = \frac{(I-D)}{D}$$

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารงานตามภารกิจศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้บริหาร กลุ่มภูธานี สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารงานตามภารกิจศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้บริหาร กลุ่มภูธานี อยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยรวม (\bar{X} = 3.93) โดยแยกเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.09) ด้านการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.08) ด้านหลักสูตร อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.88) และด้านบุคลากร ระบบบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชน อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.68) ตามลำดับ มีสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานตามภารกิจศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้บริหาร กลุ่มภูธานี อยู่ในระดับ มากที่สุด (\bar{X} = 4.56) ทุกด้าน โดยแยกเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.61) ด้านหลักสูตร อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.57) ด้านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.53) และด้านบุคลากร ระบบบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.51) ตามลำดับ มีผลการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการบริหารงานตามภารกิจศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้บริหาร กลุ่มภูธานี โดยมีค่า ค่า PNI_{modified} อยู่ระหว่าง 0.107 – 0.225 โดย เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านบุคลากร ระบบบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ และด้านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นลำดับสุดท้าย ดังตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่ถึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารงานตามภารกิจศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้บริหาร กลุ่มภูธานี โดยภาพรวม

รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึง			PNI	ลำดับ
	\bar{X}	S. D.	แปลผล	\bar{X}	S. D.	แปลผล		
1. ด้านการจัดการศึกษาและการเรียนรู้	4.08	0.49	มาก	4.61	0.34	มากที่สุด	0.129	3
2. ด้านหลักสูตร	3.88	0.40	มาก	4.57	0.41	มากที่สุด	0.177	2
3. ด้านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	4.09	0.51	มาก	4.53	0.50	มากที่สุด	0.107	4
4. ด้านบุคลากร ระบบการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชน	3.68	0.30	มาก	4.51	0.49	มากที่สุด	0.225	1
รวม	3.93	0.38	มาก	4.56	0.41	มากที่สุด	0.160	-

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการบริหารงานตามภารกิจศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้บริหาร กลุ่มภูธานี ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลตามกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้

สภาพปัจจุบันของการบริหารงานตามภารกิจศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้บริหาร กลุ่มภูธานี พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ด้านการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ ผู้บริหารสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้พลัดผู้ขาด ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาให้ได้รับการศึกษา มีการจัดซื้อหนังสือเรียนให้กับผู้เรียน มีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในทุกภาคเรียน เช่น กิจกรรมลูกเสือ กศน. กิจกรรมยุวกาชาด กศน. กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม นักศึกษา กศน. เป็นต้น ครูมีการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนทั้งแบบพบกลุ่มที่ กศน. ตำบล และแบบออนไลน์ผ่านโปรแกรมต่าง ๆ เช่น Google meet, Zoom เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลาในช่วงสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) มีการจัดการศึกษาต่อเนื่องในรูปแบบการฝึกอบรมให้กับประชาชนเพื่อให้มีอาชีพเสริม มีงานทำ มีรายได้ และส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้มีการพัฒนาหมู่บ้านและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้านหลักสูตร ผู้บริหารให้มีการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่องในรูปแบบกลุ่มในใจ หลักสูตรระยะสั้นไม่เกิน 30 ชั่วโมงที่ตรงกับความต้องการของประชาชนภายในพื้นที่เนื่องจากก่อนจัดการฝึกอบรมมีการสำรวจความต้องการในการเข้าร่วมกิจกรรมจากประชาชนในพื้นที่โดยศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอจะดำเนินจัดหาและจัดทำหลักสูตรที่ตรงกับความต้องการของประชาชน ด้านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ผู้บริหารให้มีการจัดกิจกรรมโครงการจิตอาสาให้กับบุคลากรและผู้เรียน มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติไทย มีการน้อมนำพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของในหลวงรัชกาลที่ 10 มาสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนโดยให้ครูสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอน มีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับพระบรมราชวงศ์เนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ และเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับพระราชพิธีในวันสำคัญต่าง ๆ ของพระราชวงศ์ ด้านบุคลากร ระบบบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้บริหารให้ความสำคัญในการพัฒนาครู กศน. และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล มีการสนับสนุนให้บุคลากรที่ต้องการศึกษาต่อได้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมตามที่หน่วยงานต้นสังกัดจัดกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ให้มีการประสานงานร่วมกับภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษานอกระบบ มีการทำงานร่วมกัน มีการใช้ระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ในการบริหารจัดการและมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและสื่ออื่น ๆ ที่เหมาะสมในการบริหาร ซึ่งมีความสอดคล้องกับจุฬามาส พรเบญญา (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาบุคลากรตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าความต้องการพัฒนาบุคลากรโดยรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านคุณลักษณะของครู กศน. ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการปฏิบัติราชการยุคใหม่และการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน ด้านการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน และด้านการจัดการสอนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และชฎาพร ชันติวรพันธ์ (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง พบว่า ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแจ้ห่ม ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับคือด้านความร่วมมือ ด้านการทำงานร่วมกัน ด้านการประเมินผล ด้านการประสานงานและด้านการวางแผน

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานตามภารกิจ ศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้บริหาร กลุ่มภูฐานี้ โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากด้านการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ ผู้บริหารและครูผู้สอนอยากให้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น มีการนำนักศึกษาไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้จริงนอกพื้นที่เพื่อให้นักศึกษาได้รับความรู้ใหม่ ๆ ควรจัดการศึกษาต่อเนื่องในรูปแบบชั้นเรียนวิชาชีพตามหลักสูตรตั้งแต่ 31 ชั่วโมงขึ้นไป เพื่อให้ประชาชนได้ลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับอาชีพที่เข้ารับการฝึกอบรมหลายวันมากขึ้น ให้เกิดความชำนาญและสามารถทำได้จริงหลังเสร็จสิ้นการฝึกอบรม สามารถนำไปเป็นอาชีพเสริมเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ด้านหลักสูตรควรปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่องให้มีความทันสมัยมีความเป็นประโยชน์สอดคล้องกับชีวิตจริงในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับปาลิต ปรานีจิตต์ (2549, 82) ได้ศึกษาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย พบว่า แนวทางการปรับปรุงการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพควรปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยใช้ประโยชน์ในปัจจุบันได้และมีเนื้อหาให้สอดคล้องกับความเป็นจริง ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความต้องการใหม่ ๆ และควรเพิ่มเทคนิคการสอนให้มากขึ้นการเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติมากขึ้น ด้านบุคลากร ระบบบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้บริหารและครูผู้สอนอยากให้มีการพัฒนาบุคลากรที่จัดการศึกษานอกกระบวนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากสำนักงาน กศน. เพื่อให้มีความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาคุณภาพการศึกษานอกกระบวนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับมงคล แก้วดี (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารศูนย์การเรียนชุมชนตำบล สังกัดศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร พบว่า ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนและบุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจมีขีดความสามารถในการบริหารจัดการศูนย์การเรียนชุมชนตำบลและสามารถจัดการศึกษาตามพันธกิจงานการศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยเพิ่มขึ้นจากเดิม และสามารถนำความรู้ได้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้จริง

ความต้องการจำเป็นในการบริหารงานตามภารกิจศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยกลุ่มภูฐานี้ มากที่สุดคือด้านบุคลากร ระบบบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากบุคคลเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญมากที่สุดของหน่วยงาน ผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคลากรภายในหน่วยงานให้มีความรู้ความสามารถในงานที่รับผิดชอบเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดเอาไว้ ให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้บุคลากรทุกตำแหน่งได้รับการพัฒนาตนเองทั้งออนไลน์และออฟไลน์ ทั้งภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษา มีการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากร ให้ความสำคัญความชอบบุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานที่ดีเด่น สอดคล้องกับบาร์นาร์ด (Barnard, 1968; อ้างใน นิรามย์ บุญยะกาญจน, 2542, 33) แบ่งประเภทขวัญและกำลังใจดังนี้ 1. ขวัญและกำลังใจที่เกิดจากวัตถุสิ่งของ ได้แก่ เงิน สิ่งของตอบแทนในรูปวัตถุ 2. ขวัญและกำลังใจที่เกิดจากโอกาสของบุคคล ได้แก่ การได้รับเกียรติยศ โอกาสที่จะได้รับตำแหน่งดี ๆ เป็นต้น 3. ขวัญและกำลังใจที่เกิดจากสภาพทางกายภาพที่พึงปรารถนา ได้แก่ สภาพที่ทำงาน สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการทำงาน เป็นต้น 4. ขวัญกำลังใจที่เกิดจากผลประโยชน์ทางอุดมคติ ได้แก่ สมรรถภาพของหน่วยงานที่สนองความต้องการของกลุ่มในด้านความภาคภูมิใจที่แสดงฝีมือการมีโอกาสในการทำงานอย่างเต็มที่ 5. ขวัญและกำลังใจที่เกิดจากการตั้งใจทางสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์อันดีมิตรในหมู่ผู้ร่วมงาน การยกย่องนับถือซึ่งกันและกัน เป็นต้น 6. ขวัญและกำลังใจที่เกิดจากโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการทำงาน ได้แก่ เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการทำงาน โดยให้เขามีความรู้สึว่าเขาเป็นบุคคลสำคัญ

คนหนึ่งในหน่วยงานเหมือนกัน 7. ขวัญกำลังใจที่เกิดจากสภาพการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ ความพอใจชอบบุคคลในด้านสังคมหรือความมั่นคงในสังคมที่ทำให้รู้สึกมีหลักประกันและมีความมั่นคงในการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลการการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยด้านบุคลากร ระบบบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชนมีความต้องการจำเป็นอันดับแรก ดังนั้นศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ กลุ่มภูพานี้ควรมีการพัฒนาบุคลากรทุกประเภทให้มีสมรรถนะสูงขึ้น ให้มีความรู้ในการจัดทำแผนการเรียนรู้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การทำวิจัยในชั้นเรียน ควรมีการแสวงหาความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษานอกระบบ ส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบ นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานตามภารกิจศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ กลุ่มอื่น ๆ
2. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อนำแนวทางการบริหารงานตามภารกิจศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้บริหารสถานศึกษา ไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความรู้และความอนุเคราะห์จากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์พร จารุจิตร ที่คอยให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนให้ความรู้และข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ทำให้ผู้วิจัยสามารถพัฒนาผลงานวิจัยฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.กนกพร สมปราชัย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์ศักดิ์ ศรีจันทร์ ที่ได้ให้ความกรุณาเป็นกรรมการร่วมพิจารณา ตลอดจนให้คำปรึกษาแนะนำอันเป็นประโยชน์ยิ่งในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันทนา อมตาริยกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ คณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี นางสาวธัญญานันท์ ธัญชิตานิธิธัญย์ รองผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัดอุดรธานี นายสมัย แสงใส ผอ.กศน.อำเภอเพ็ญ นางญาณธร ธรรมโรง ครู โรงเรียนหมากบัวเลา โคกกลาง สพป.อุดรธานี เขต 2 ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือ แนะนำ ปรับปรุงคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัดอุดรธานี ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในกลุ่มภูพานี้ ที่กรุณาให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นอย่างดียิ่ง ขอขอบพระคุณนายชากล้า สงวนนาม ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอวังสามหมอ เพื่อนพ้องครู และบุคลากรทางการศึกษา กศน.อำเภอวังสามหมอ ที่ให้กำลังใจ สนับสนุน และคอยช่วยเหลือผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา สมาชิกทุกคนในครอบครัวของผู้วิจัย ผู้ที่อยู่เบื้องหลังแห่งความสำเร็จครั้งนี้ คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจ เพื่อรอคอยผลสำเร็จของผู้วิจัย ขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา รุ่นที่ 22 ทุกคน ที่คอยช่วยเหลือสนับสนุนข้อมูลด้านการวิจัย และให้กำลังใจผู้วิจัย ตลอดการศึกษา

ประโยชน์และคุณค่าจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศแห่งความดีในครั้งนี้แด่ ผู้มีพระคุณ และครูอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ในการทำวิทยานิพนธ์ ทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.*

2551. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564)*

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2550). *การพัฒนาบุคลากรตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของศูนย์การศึกษานอก*

โรงเรียนจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการบริหารการศึกษา).

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, กรุงเทพฯ.

ชฎาพร ชันติวรพันธ์. (2555). *การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษา*

ตามอัธยาศัยอำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หลักสูตรปริญญาการศึกษา

มหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์นจำกัด.

ปาลิตา ปราณีจิตต์. (2549). *การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพศูนย์บริหารการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ*

เมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา).

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

มงคล แก้วดี. (2553). *การพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลสังข์กุดศูนย์การศึกษา*

นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์

ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงาน กศน. (2555). *นโยบายและจุดเน้นการดำเนินงาน สำนักงาน กศน.*

ประจำปีงบประมาณ 2564. กรุงเทพฯ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับ*

ที่สิบสอง (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพฯ.

Barnard, C. I. (1968). *The Function of the Executive Cambridge*. Massachusetts: Harvard University Press.